

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1942.

Andra kammaren.

Nr 9.

Tisdagen den 24 februari.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 17, den 18 och den 21 innevarande februari.

§ 2.

Herr statsrådet *Bergquist* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 68, angående försäljning av ett kronan tillhörigt område i Östertälje socken av Stockholms län; och

nr 73, angående anslag till undersökning av rödklöverns befruktningförhållanden.

Dessa propositioner bordlades.

§ 3.

Föredrogos var efter annan och hänvisades till statsutskottet följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner, nämligen:

nr 61, angående resekostnadsersättning till viss personal vid försvarsväsendet;

nr 62, angående rätt för vissa militära beställningshavare att tillgodoräkna tid för anställning i utländsk krigstjänst för placering i löneklass m. m.; och

nr 63, angående särskild gottgörelse för utförande av viss minsvepning.

Vid härpå skedd föredragning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 64, angående försäljning av mark från vissa kronoegendomar m. m. lämnades på begäran ordet till

*Ang. remiss
av Kungl.
Maj:ts pro-
position
nr 64.*

Herr förste vice talmannen **Magnusson**, som yttrade: Herr talman! I en interpellation vid senare riksdagen 1940 vände jag mig till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet med en fråga, huruvida han möjligen hade för avsikt att ingå på en prövning av den i forcerad takt fortgående försäljningen av kronoegendomar, särskilt gamla boställen, och huruvida han observerat, att därigenom väsentliga kulturvärden voro hotade av försakingring. I sitt svar på denna interpellation gjorde statsrådet gällande, att saken i viss mån hade observerats, och att någon mera avsevärd försakingring av dylika värden icke hade ägt rum. Vidare omnämnde statsrådet, att domänstyrelsen hade igångsatt en utredning om vilka av kronans egendomar, som borde bevaras, och att regeringen, när denna utredning bleve färdig, skulle taga under omprövning frågan, huruvida en ändring av direktiven för försäljningspolitiken kunde anses påkallad. Statsrådet gjorde också ett uttalande med anledning av att jag påpekat, att det icke blott vore kulturvärden, som det gällde att bevara, utan att det även för vårt jordbruk och för jordbruksbefolkningen vore av betydelse, att inom landet finnes ett avsevärt antal arrendegårdar, som under betryggande former kunde utlämnas till jordbrukare, vilka — såsom ofta nog är fallet — inte hade tillräck-

Ang. remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 64. (Forts.)

liga tillgångar för att förvärva såväl jorden som inventarierna men som kunde skaffa sig de sistnämnda och vilka på en arrenderad gård kunde utföra en god gärning. Statsrådet yttrade: »Jag anser icke allenast, att dylika egendomar även framdeles böra bibehållas i kronans ägo utan även att det kan vara av ett visst värde att kronan bibehåller egendomar, som, utarrenderade efter principer, vilka möjliggöra jordbrukskapitalets bevarande, kunna väl hävdas såsom mönster för arrendejordbruk.»

Till riksdagens avgörande föreligger nu en proposition om försäljning av ett antal kronans jordbruksegendomar. Det framgår icke av propositionen, huruvida det är fråga om egendomar av boställsnatur, men jag förmodar, att någon eller några av dessa egendomar utgöra förutvarande boställen — kanske de enda kvarvarande på sin ort. Jag vågar också efter en granskning av propositionen göra det uttalandet, att det här inte rör sig om egendomar av det slaget, att det kunde vara mindre lämpligt att bibehålla dem i kronans ägo, framför allt inte av det skäl, som eljest vanligen anföres, nämligen att åbyggnaderna befinna sig i ett så förfallet skick, att ett iståndsättande av byggnadsbeståndet skulle åsamka kronan så avsevärda kostnader, att det blir billigare för kronan att göra sig kvitt objekten i fråga. Man kan ju till detta resonemang, som ända till leda anföres såsom motivering för kronans försäljning av sina egendomar, göra den lilla reflexionen, att det väl egentligen inte är kronan så värdigt att, sedan genom dess försummelse — ty det kan man inte komma ifrån — husen på egendomarna fått förfalla, överflytta besväret och kostnaderna med iståndsättandet på en enskild person. Man måste också göra den reflexionen, att om det är möjligt för en enskild ägare att få en sådan avkastning av egendomen, att han kan finansiera iståndsättandet av densamma, borde detta vara möjligt också för kronans del.

Man skall också komma ihåg, att det är gamla synder, som kronan här har, icke att sona, ty det undandrar sig ju kronan, men att flytta över på enskilda, i det att jordbruksdomänernas förvaltning i ett tidigare skede ofta varit sådan, att arrendebeloppen varit alltför låga. Därom vittnar bl. a. den omständigheten, att då ett arrende genom begagnande av optionsrätten överlätits av arrendatorn till en ny arrendator, har för detta — jag känner flera sådana fall — betalats en överlåtelseavgäld till den avgående arrendatorn, som t. o. m. varit större än gårdens taxeringsvärde. Det är uppenbart, att det där förelegat ett betydande undervärde i fråga om arrendebeloppet, något som gått ut över underhållet av byggnaderna, ty när det på det låga arrendet skulle ske avdrag för byggnadernas iståndsättande, har detta icke medfört någon annan följd än att intet arrende alls uppburits från gården i fråga. På så sätt har det hela fått bero alltför länge.

Jag har tidigare vid flera tillfällen påpekat, att dessa kronans boställen utgöra en kvarleva från en mycket betydelsefull epok i svensk förvaltningshistoria och, så långt jag känner, någonting för vårt land fullkomligt enastående. Sverige har ju tidigare, i motsats till nu, varit ett utpräglat kapitalfattigt land. Vi ha haft gott om, ja, i viss mån överflöd på jord men ont om pengar. Kronan fann vid detta förhållande den lämpliga utvägen vara att gå in för att upplåta sitt jordinnehav såsom avlöning åt den betjante, som kronan behövde, och vi veta att från klockaren till biskopen, från länsman till landshövdingen, från soldaten till översten voro alla i ett tidigare skede jordavlönade. När denna jordavlöning avlöstes av andra och modernare former, återgingo boställena i kronans ägo, och det är dessa boställen, dessa minnen från gångna tider, som nu undan för undan förskingras. Samtidigt som vi nedlägga stora kostnader på att samla föremål, ofta av tvivelaktigt värde — jag bryter inte staven över det, men jag omnämner saken — i våra museer, låta vi dessa levande och varaktiga kultur-

Ang. remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 64. (Forts.)

minnen undan för undan förskingras genom försäljning. I en framtid komma vi kanske att erinras om dem endast därigenom, att när en förslagen egendomsagent får ett sådant förutvarande kronoboställe till försäljning, kommer han att i sin mer eller mindre braskande annons framhålla såsom ett dragplåster, att det är fråga om ett föregående kronoboställe, ett gammalt överste- eller länsmansboställe.

Jag undrar ändå, om inte svenska staten kunde ha råd — om det nu behöver vara fråga om råd — att litet varstans i landet bibehålla karakteristiska boställena såsom minne av en tid som varit. Det är emellertid, herr talman, min bestämda övertygelse, att det inte längre är fråga om, huruvida man har råd till detta eller ej, utan att det i nuvarande läge helt enkelt är god hushållning att behålla jorddomänerna i kronans ägo i så stor utsträckning som möjligt — undantag kunna givetvis ges. Jag stöder detta mitt omdöme på den omständigheten, att det här rör sig om realvärden, visserligen utsatta för betydande fluktuationer i samband med konjunkurläget ändringar men dock av en viss stabilitet. Jorden kommer alltid att behålla ett visst realvärde, medan ett antal kronor, överlämnade i domänstyrelsens förvar för att användas vid lämpligt tillfälle, kanske förlorat större delen av sitt köpvärde, när det gäller att förvandla dem till skogsegendomar. Det förefaller mig sålunda, som om man lämnade ett gott och säkert värde för ett tvivelaktigt värde genom denna försäljning av kronoegendomar.

Jag skall inte, herr talman, trötta kammaren med att ytterligare uppehålla mig vid detta ämne, som kanske en och annan tycker att jag med alltför stor envishet och alltför ofta inom kammaren återkommer till. Men när man ser, hur det ena minnesrika bostället efter det andra — jag tänker t. ex. på vårt gamla minnesrika Brunnsbo vid Skara, Skarabiskoparnas 500-åriga boställe, som redan delvis förlorat sin karaktär genom biskopens förflyttning därifrån, men som man nu söker helt förstöra genom att först sälja ifrån huvudbyggnaden och parken och sedan stycka det hela — försvinner ur kronans ägo och övergår i enskild, då blir man, om man har någon känsla för våra stora kulturvärden, alltmer beklämd. Och man behöver känna oro inte bara ur den synpunkten utan även med tanke på de reella värden det här gäller. Det synes mig sålunda, att man genom dessa försäljningar är inne på fel väg.

Herr talman! Jag har velat säga detta vid remissen av den föreliggande propositionen, och jag skulle vilja vädja till jordbruksutskottet att verkligen taga denna fråga om försäljningen av kronans egendomar under den mest allvarliga och ingående omprövning och klargöra, huruvida vi överhuvud taget skola bibehålla dessa egendomar eller om vi skola ge upp striden och låta förskingringen fortgå. Jag hoppas för min del livligt, att det senare icke kommer att bli fallet.

I detta anförande instämde herrar *Persson* i Undersvik och *Falk*.

Efter härmed slutad överläggning remitterades propositionen till jordbruksutskottet.

Till utskottet skulle jämväl överlämnas det i anledning av propositionen inom kammaren avgivna yttrandet.

Härefter föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner; och hänvisades därvid

till bankoutskottet propositionerna:

nr 65, angående pension åt vissa i statens tjänst anställda personer;

nr 66, angående delaktighet i lärarinnornas pensionsanstalt för vissa lära-

rinnor vid dels kommunala flickskolor, dels ock Ateneums skolköksseminarium;

nr 67, angående rätt för f. d. folkskolinspektören, filosofie doktor K. B. Kjellmark m. fl. till tjänstårsberäkning i pensionshänseende; och

nr 69, med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 16 maj 1890 (nr 21 s. 11) angående de allmänna grunder, som vid hypoteksföreningars bildande och framtida verksamhet skola till efterrättelse lända;

till statsutskottet propositionen, nr 70, angående anslag till anordningar för lastning och lossning av sockerbeter;

till bevillningsutskottet propositionerna:

nr 71, med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 21 juni 1940 (nr 561) om tillägsskatt å bensin, m. m.; och

nr 72, med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 18 juni 1937 (nr 481) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper; samt

till statsutskottet propositionen nr 74, angående avskiljande från aktiv stat av vissa beställningshavare vid försvarsväsendet.

§ 4.

Vid härpå skedd föredragning av en av herr *Pettersson* i Dahl avgiven motion, nr 255, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 41, med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 26 juni 1936 (nr 373) med vissa bestämmelser om centralkassor för jordbrukskredit, m. m. hänvisades motionen, i vad angick anslagsfrågorna, till jordbruksutskottet och i övrigt till bankoutskottet.

§ 5.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 2 samt 25—28, första lagutskottets utlåtanden nr 3 och 4, andra lagutskottets utlåtanden nr 3—7 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 2—5.

§ 6.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr **Hagberg** i Luleå: Herr talman! Det är anledning till anmärkning mot statsrådet Westman, varom remiss begäres till konstitutionsutskottet, inför vilket anledningen skall uppgivas.

Jämlikt § 57 riksdagsordningen skulle detta yttrande tillika med ett av herr Hagberg i Luleå i sammanhang därmed avlämnat tillslutet konvolut överlämnas till konstitutionsutskottet.

§ 7.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1942/43 under rikstatsens tredje huvudtitel, avseende anslagen inom utrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande kapitalinvestering i statens affärsverksfonder för budget-

året 1942/43 i avseende å postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42, i vad propositionen avser hov- och slottsstaterna;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42, i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42, i vad propositionen avser folkhushållningsdepartementets verksamhetsområde;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under elfte huvudtiteln gjorda framställning om anslag till förberedande arbeten å torvmossar i enskild ägo;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 till fortsatt utbyggnad av fjärralarmeringsnätet m. m.; och

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 till förstärkning av åttonde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Thorell m. fl.*, nr 256, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 48, angående avsättande till nationalpark av viss del av det s. k. Muddusområdet i Norrbottens län; och

herr *Persson* i Stockholm *m. fl.*, nr 257, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 55, med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 1 mars 1940 (nr 117) rörande förbud mot befordran av vissa periodiska skrifter med statliga trafikmedel m. m.

Dessa motioner bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.23 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Onsdagen den 25 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr statsrådet *Bergquist* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 42, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 11 juni 1918 (nr 375) angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall;

nr 51, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 16 februari 1934 (nr 19) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.;

nr 56, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 1 november 1940 (nr 924) med särskilda bestämmelser angående patent vid krig eller krigsfara m. m.;

nr 57, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 1 november 1940 (nr 925) med särskilda bestämmelser angående förmynderskap, godmanskap och boutredning vid krig eller krigsfara m. m.;

nr 58, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 8 november 1940 (nr 926) med särskilda bestämmelser angående bolag, föreningar, sparbanker, vissa andra inrättningar och samfälligheter samt stiftelser vid krig eller krigsfara m. m.;

nr 59, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 31 maj 1940 (nr 473) om förbud i vissa fall mot beviljande av kvarstad eller skingringsförbud; och

nr 77, med förslag till förordning angående ändring av 1, 3 och 5 §§ förordningen den 27 juni 1930 (nr 247) om utrotande av nötbromsen.

Dessa propositioner bordlades.

§ 2.

Föredrogs var efter annan och hänvisades till jordbruksutskottet följande å kammarens bord vilande propositioner, nämligen:

nr 68, angående försäljning av ett kronan tillhörigt område i Östertälje socken av Stockholms län; och

nr 73, angående anslag till undersökning av rödklövernens befruktningsförhållanden.

§ 3.

Föredrogs och remitterades till jordbruksutskottet den på bordet liggande motionen nr 256 av herr *Thorell m. fl.*

Ang. remiss
av motionen
II: 257.

Föredrogs herr *Perssons* i Stockholm *m. fl.* motion, nr 257, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 55, med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 1 mars 1940 (nr 117) rörande förbud mot befordran av vissa periodiska skrifter med statliga trafikmedel m. m.

Ang. remiss av motionen II: 257. (Forts.)

Därvid yttrade herr **talmannen**: I förevarande motion finnes återopad en vid densamma fogad bilaga med titeln »Material till frågan om transportförbudet». Denna bilaga innehåller, bland annat, ett citat ur tidningen Den svenske folksocialisten för den 5 juli 1941, som av chefen för justitiedepartementet blivit belagd med kvarstad och vari användas personligen förolämpande uttryck om en ledamot av statsrådet.

På grund härav finner jag mig jämlikt § 61, jämförd med § 52 riksdagsordningen, förhindrad framställa proposition på remiss till utskott av motionen.

Denna herr talmannens propositionsvägran blev av kammaren godkänd, varefter motionen lades till handlingarna.

§ 4.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1942/43 under riksstatens andra huvudtitel, avseende anslagen inom justitiedepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckt motion.

*Egentliga
statsutgifter
under riksstas-
tens andra
huvudtitel.*

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att detta utlåtande skulle föredragas punktvis samt att vid föredragningen av de särskilda punkterna endast rubrikerna skulle uppläsas.

Punkterna 1—18.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 19.

Lades till handlingarna.

Punkterna 20—25.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 26.

Lades till handlingarna.

Punkterna 27—43.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 44, angående statens uppfostringsanstalt å Bona: Avlöningar.

I propositionen nr 1 hade Kungl. Maj:t under andra huvudtiteln (punkt 47, sid. 91—96 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden för den 3 januari 1942) föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordad personalförteckning och avlöningsstat för statens uppfostringsanstalt å Bona, den senare att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43, dels ock till Statens uppfostringsanstalt å Bona: Avlöningar för budgetåret 1942/43 anvisa ett förslagsanslag av 263,000 kronor.

*Statens upp-
fostrings-
anstalt å
Bona: Av-
löningar.*

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling upptagit en inom andra kammaren av herr *Hermansson* väckt motion (II: 221), vari hemställts att riksdagen dels måtte godkänna i motionen förordad personalförteckning för statens uppfostringsanstalt å Bona, dels ock måtte vidtaga de ändringar i avlöningsstaten för anstalten som därav påkallades.

Statens uppfostringsanstalt å Bona: Avlöningar. (Forts.)

Utskottet hemställde,

att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 221

a) godkänna i utskottets hemställan intagen personalförteckning för statens uppfostringsanstalt å Bona;

b) fastställa i utskottets hemställan intagen avlöningsstat för statens uppfostringsanstalt å Bona, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43;

c) till Statens uppfostringsanstalt å Bona: Avlöningar för budgetåret 1942/43 anvisa ett förslagsanslag av 263,000 kronor.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr **Hermansson**: Herr talman! I den motion, som utskottet redovisat under den nu föredragna punkten, har jag tillåtit mig föreslå uppflyttning i högre lönegrad av flertalet befattningshavare vid statens uppfostringsanstalt å Bona. Yrkandet i motionen överensstämmer helt och hållet med vad anstaltsstyrelsen tidigare rekommenderat i skrivelser dels till Kungl. Maj:t och dels till 1939 års tjänsteförteckningssakkunniga. Förslaget från styrelsen grundar sig helt enkelt på en jämförelse mellan Bona-personalens löneställning och lönestaten för anställda vid liknande anstalter och inrättningar.

Det ställs t. ex. samma tekniska kompetensfordringar på en förman vid Bona som på en arbetsledare vid skyddshem och på en yrkesmästare vid fångvården. Var och en som är insatt i förhållandena inser också, att de disciplinära uppgifterna vid Bona icke äro lättare utan tvärtom betydligt svårare än vid skyddshemmen, där eleverna äro flera år yngre och åtminstone i allmänhet måste anses såsom betydligt mera lättfostrade. En förman vid Bona står emellertid i lönegrad A 6, medan motsvarande befattningshavare vid skyddshem och den egentliga fångvården står i lönegrad A 10. Trädgårdsmästarna vid skyddshemmen äro placerade i lönegrad A 10, under det att trädgårdsmästaren vid Bona benämnes förman och får stanna i lönegrad A 6. Lärare i yrkesämne både vid skyddshem och vid fångvården har placerats i lönegrad A 12, medan en förste förman vid Bona står i lönegrad A 8. Jämförelsen skulle kunna föras vidare beträffande andra befattningshavare vid Bona och motsvarande grupper inom skyddshemsorganisationen och fångvården.

Både departementschefen och utskottet ha hela vägen följt tjänsteförteckningssakkunnigas förslag, och jag förmodar, att detta skett i känslan av att det i dessa kristider icke skulle vara opportunt att gå ett enda steg längre än de sakkunniga rekommenderat. De sakkunniga synas emellertid icke ha observerat, att uppfostringsanstalten å Bona är icke endast en straffanstalt utan också, i minst lika stor utsträckning som ett skyddshem, en *undervisnings- och yrkesutbildningsanstalt*. Anstaltens verkliga karaktär markeras framför allt därav, att yrkesutbildningen och undervisningen stå under skolöverstyrelsens inspektion, och att de hantverksmästare, som under benämningen förman och förste förman sköta elevernas yrkesundervisning, liksom arbetsledare och lärare i yrkesämne vid skyddshem måste ha skolöverstyrelsens behörighet såsom lärare. Det bör kanske också tilläggas, att förmannen vid anstaltens jordbruk skall ha genomgått tvåårig lantbrukskurs för att få anställning vid anstalten.

När en vanartad yngling skickas till skyddshem, blir han omhändertagen och undervisad av en hantverkare, som står i lönegrad A 10. Om samma yngling därefter hamnar på Bona, fortsättes hans undervisning av en hantverkare med precis samma tekniska kvalifikationer, men som placerats fyra grader lägre ned på statens löneskala. Om en sådan yngling åter efter en tid dömes

Statens uppfostringsanstalt å Bona: Avlöningar. (Forts.)

till undomsfångelse, vilket icke så sällan händer, får han i regel fortsätta sin yrkesutbildning under ledning av en tredje hantverkare med likvärdig kompetens. Denne funktionär kallas då yrkesmästare av första eller andra graden och är placerad fyra eller två lönegrader högre än sin kollega vid Bona.

Dessa jämförelser visa, att lönesättningen på detta område måtte ha skett mera på en slump än efter en verklig prövning av de fordringar, som ställas på personalen inom olika anstaltsgrenar. Under sådana förhållanden är det också ganska självklart, att Bona-personalen måste ha anledning att känna sig särskilt illa behandlad av »mönsterarbetsgivaren» staten, som dock i alla fall kräver lika fullgott arbete av alla de anställda, i vilken lönegrad de blivit placerade. Det är också helt naturligt, att de orättvisa löneförhållandena skola ha en högst ofördelaktig inverkan på anstaltspersonalens rekrytering. Och jag kan i detta sammanhang nämna, att det för övrigt redan visat sig svårt att erhålla kompetenta sökande till de extra befattningar, som varit ledigförklarade under de senaste åren.

Jag är, herr talman, fullt medveten om att det är ett fullständigt lönlöst företag att försöka få kammaren att rucka på ett enhälligt statsutskotts förslag, och jag beklagar, att det tydligen icke nu går att få någon större ändring i anstaltens lönestat än den, som föreslagits av tjänsteförteckningssakkunniga. Ärendet är emellertid av sådan art, att det med all säkerhet kommer igen, och för att freda mitt samvete tillåter jag mig att, med hänvisning till vad jag sagt, yrka bifall till motionen, nr 221, i denna kammare.

Herr **Eriksson** i Stockholm: Herr talman! Jag ämnar icke ingå på något bemötande av vad den ärade motionären i denna fråga nyss anfört. Personligen är jag böjd för att tro, att hans framställning icke saknar reell grund, och jag stödjer då detta mitt uttalande därpå, att såväl den styrelse, vilken motionären tillhör, som även han personligen har den uppfattningen, att lönesättningen för personalen vid Bona i jämförelse med den för andra statens tjänstemän icke är väl avvägd.

När nu statsutskottet haft att pröva föreliggande fråga, har man haft en särskilt stark grund att stå på. Vi ha ju haft en speciellt för revision av tjänsteförteckningarna tillsatt beredning, som prövat denna anstaltspersonalens löneställning lika väl som löneställningen hos i stort sett hela den civila förvaltningen. När sedan denna beredning framlagt sitt förslag beträffande här ifrågavarande anstalt, har departementschefen följt det i dess helhet och framlagt det inför riksdagen. Då är det ganska självfallet, att statsutskottet anser, att man, med den prövning, som ligger bakom, icke kan komma längre än vad departementschefen föreslagit, och det är sålunda av denna anledning, som utskottet enhälligt tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag. Det är möjligt, såsom också motionären uttalade i slutet av sitt anförande, att denna fråga tages upp till prövning senare i samband med frågor rörande andra liknande anstalter, och om så sker, får man se till vilket resultat de ansvariga myndigheterna kunna komma.

I sakens nuvarande läge ber jag sålunda, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan i den föredragna punkten.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till utskottets hemställan med den ändring däri, som innefattades i bifall till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 15—18.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 49.

Lades till handlingarna.

Punkterna 50—56.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 57.

Lades till handlingarna.

§ 5.

Föredrogs vart efter annat:

statsutskottets utlåtanden:

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande kapitalinvestering för budgetåret 1942/43 i luftfartsfonden;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av vissa anslag för försvarsändamål å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord; och

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående gäldande av vissa haverikostnader; samt

första lagutskottets utlåtande, nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser angående stats- och kommunalmyndigheterna och deras verksamhet vid krig eller krigsfara m. m.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 6.

Förslag till lag med vissa bestämmelser om kungörande i kyrka.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser om kungörande i kyrka.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr **Lindqvist**: Herr talman! Med bifall till föreliggande förslag angående kungörelseläsningen i kyrkorna har man kommit fram till en lösning av denna gamla fråga — må så vara en endast provisorisk lösning, ty det återstår en hel del att göra, innan man kan säga, att denna fråga är definitivt avgjord. Jag har tillåtit mig att begära ordet för att beröra ett par detaljer i den föreliggande lagen.

Jag vill då till en början säga, att det varit önskvärt, att detta förslag först förelagts riksdagen. Då hade nämligen icke riksdagen kommit att stå i den situationen, att kyrkomötet redan fattat sitt beslut och det möter svårigheter för riksdagen att nu vidtaga ändringar. Nu fanns det emellertid ett fullt acceptabelt skäl för att man gått den vägen och låtit kyrkomötet först besluta i frågan, nämligen att om man icke hade gjort det utan först förelagt riksdagen frågan, så hade det dröjt längre tid, innan man kunnat få denna, såsom jag tror, välbehövliga författningsändring.

Det är ett par detaljfrågor i detta lagförslag, som nu diskuterats i utskottet. Det var närmast för att beröra dem jag begärde ordet. Såsom kammarens ledamöter vid läsande av lagförslaget behagade finna, är det en ganska vidsträckt

Förslag till lag med vissa bestämmelser om kungörande i kyrka. (Forts.)

rätt man lägger på den enskilde prästmannen, och om vi skola lösa denna fråga, få vi nog i många fall lov att lägga en del på prästmannen. Om man ser på Sveriges präster som helhet, borde det väl icke heller vara något att säga om detta eller något att befara, ty den stora majoriteten av präster är väl mycket lojal och tar hänsyn till församlingens och församlingsmedlemmarnas berättigade intressen. På grund av vad som under den senaste tiden har förekommit veta vi emellertid, att även bland Sveriges präster finnas olika uppfattningar om vad som tillhör lojalitet, och det gör, att man kan känna sig betänksam inför de bestämmelser, som här nu föreslås. I lagens 3 § meddelas emellertid, att närmare bestämmelser rörande tillämpningen av lagen skola tillkomma, och det är med vetskap härom jag gör de uttalanden, som jag nu kommer att göra.

I 1 § heter det, att där ej laga hinder möter kungörelsen under den närmaste veckan skall finnas tillgänglig för allmänheten å pastorsexpeditionen eller annat ställe, som av vederbörande präst bestämts. Med hänsyn till bebyggelsens karaktär i olika församlingar är det viktigt, vill jag framhålla, att prästen, när han fått denna bestämmanderätt, tar hänsyn till de lokala förhållandena och ser till, att kungörelserna bli tillgängliga på sådana platser, att det icke åsamkar församlingsmedlemmarna för stort besvär att få del av vad som meddelas i desamma.

I 2 § heter det, att församlingen äger medgiva, att enskildas tillkännagivanden må på begäran uppläsas i kyrkan, såvida icke i särskilda fall prästen, på grund av sådant tillkännagivandes innehåll eller avfattning, finner det vara olämpligt att det uppläses. Jag förstår väl, att man icke kan främtaga prästen denna rätt att granska ett sådant tillkännagivande och att, om han finner det vara uppenbart olämpligt, vågra att läsa upp det, men det kan givetvis finnas olika uppfattningar om innehållet eller avfattningen av ett tillkännagivande och om dess eventuella olämplighet.

Jag har velat till vederbörandes benägna övervägande peka på detta för att man i den mån det är möjligt vid utarbetande av tillämpningsbestämmelserna må se till att dessa bliva sådana att missbruk av den givna rätten förebygges. Jag har, herr talman, i övrigt inget annat yrkande än bifall till utskottets hemställan.

Herr förste vice talmannen **Magnusson**: Det förslag, som nu föreligger till riksdagens avgörande, innebär en senkommen men därför icke mindre välkommen lösning av ett spörsmål, som enligt min mening kunde ha fått sin lösning långt tidigare. Kungörelseläsandet i kyrkorna har sedan länge förloret så gott som all betydelse och utgör numera nästan enbart ett störande moment vid gudstjänsterna. Det har emellertid förvånat mig, att icke kyrkomötet var berett att gå ett steg längre än som nu har skett och göra en förändring icke blott i fråga om de rent världsliga kungörelserna utan även i fråga om de kyrkliga tillkännagivanden, vilka nu ofta utgöra ett, jag vågar använda uttrycket, synnerligen störande moment efter predikan. Man synes icke ha observerat den förändring, som har inträtt, sedan radioutsändning av predikningar och gudstjänster blev vanlig.

Det förhåller sig ju så, att sådan radioutsändning på grund av kända förhållanden, som jag här icke behöver närmare ingå på, som regel sker från en stor stadsförsamling, varvid vanligen omedelbart efter predikan följer en rad kyrkliga tillkännagivanden, bland annat kanske i vissa fall tio eller tjugo, ja, ända upp till ett trettiotal lysningar. Jag tror, att var och en, som har suttit och lyssnat i radio till en kanske mycket god predikan, som har lämnat ett starkt intryck, känner till, hurusom omedelbart efter denna predikan följer

Förslag till lag med vissa bestämmelser om kungörande i kyrka. (Forts.)
 en lång rad lysningar, som knappast kan intressera den stora publiken i hemmaförsamlingen och naturligtvis icke ett spår kan intressera radiopubliken runt om i vårt land. Följden blir den, att för att detta icke skall verka alltför störande knäpper man av radion. Man skulle sedan vilja återknyta, när kyrk bönerna och den efterföljande altartjänsten börjar, men man vet ju icke vilket ögonblick man skall återknyta radioapparaten, och ofta blir följden, att resten av gudstjänsten med dess högtidliga moment går förlorad. Enligt min mening borde tiden nu vara inne att förlägga dessa tillkännagivanden till annan tidpunkt av gudstjänsten, så att de icke komma som detta störande mellanslag.

Det är, herr talman, för att fästa uppmärksamheten på denna sak, som jag tillåtit mig begära ordet i föreliggande sammanhang.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 7.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion om tryggande av handelsagenternas förhandlingsrätt enligt lagen om förenings- och förhandlingsrätt.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 8.

*Motion om
ändrad lydelse
av 6 § för-
ordningen
om moder-
skapspenning.*

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion angående ändrad lydelse av 6 § förordningen den 11 juni 1937 om moderskapspenning.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 17, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Sundvik* hemställt, att 6 § andra stycket förordningen den 11 juni 1937 (nr 338) om moderskapspenning måtte erhålla följande lydelse:

Sjukkassan skall därjämte skyndsamt verkställa utredning rörande omständigheter av betydelse för bedömande av kvinnans rätt till moderskapspenning. Har kvinnan genom intyg av läkare eller barnmorska gjort sannolikt, att havandeskapet är längre framskridet än i sjunde månaden, må, därest i övrigt kvinnan befinnes äga rätt till moderskapspenning, såsom förskott å denna ett belopp av fyrtio kronor omedelbart utbetalas. Utbetalningen skall i sådant fall ske till vederbörande barnavårdsnämnd, som har att tillställa kvinnan beloppet. Eljest må moderskapspenning ej utbetalas, förrän till sjukkassan inkommit intyg, utfärdat av läkare, barnmorska eller annan känd och trovärdig person, att kvinnan fött barn.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herr *Hage*, som inom utskottet yrkat bifall till motionen.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr **Hage**: Herr talman! Jag har vid detta utskottsutlåtande fogat en reservation, och jag skall be att få avge en kort deklaration om anledningen därtill. Jag ämnar däremot icke göra något yrkande om bifall till motionen, ty det är naturligtvis utsiktslöst att få igenom en ändring.

Den ändring i förordningen om moderskapspenning, som beröres i motionen, har samband med ett av 1940 års urtima riksdag fattat beslut, som bland annat

Motion om ändrad lydelse av 6 § förordningen om moderskapspenning.

(Forts.)

innebar, att den tidpunkt, då havande kvinna skulle ha möjlighet att utfå förskott på moderskapspenningen, förflyttades en månad framåt, d. v. s. en månad närmare förlossningen. Förut gällde, att sådan kvinna skulle kunna utfå förskott efter *sjunde* månaden — eller rättare sagt då havandeskapet synbarligen var framskridet längre än i sjunde månaden — men enligt de nya bestämmelserna ersattes denna bestämmelse om *sjunde* månaden med *åttonde* månaden. I det utskott, som behandlade frågan, avgavs en reservation av min vän Jacobson, i vilken denne gick emot denna ändring, och själv uppträdde jag år 1940 här i kammaren och yrkade avslag på ändringen. Jag har nämligen den uppfattningen, att det icke har inträffat något, som kan anföras såsom motiv för att denna ändring skulle vara nödvändig.

Det är givet, att ju längre havandeskapet har fortskridit, desto svagare är kvinnan och desto mindre arbetskraft besitter hon. Det var särskilt med hänsyn härtill, som den gamla bestämmelsen om sjunde månaden hade fastställts. Nu är det naturligtvis på det sättet, att det finns kvinnor, som kunna arbeta och som kunna förfärdiga småplagg, till vilka dessa pengar skola användas, långt fram intill barnsörden. Men med avseende å en hel del kvinnor torde det förhålla sig så, att när de ha kommit så långt som över åttonde månaden, blir deras förmåga att kunna förfärdiga dessa småplagg mindre. Det var säkerligen med tanke härpå, som lagstiftarna på goda grunder en gång fastställde denna bestämmelse om sjunde månaden i stället för den sedermera införda bestämmelsen om åttonde månaden.

Denna förändring genomfördes i samband med att man hade konstaterat, att bestämmelserna om moderskapspenning missbrukades, och man ansåg det därför vara nödvändigt att få större kontroll i detta hänseende. Man bestämde då i detta sammanhang, år 1940, att barnavårdsnämnderna skulle ha hand om och utdela pengarna, varigenom man skulle få bättre kontroll. Jag erkänner för min del också, att så kanske är fallet. Men däremot måste jag alldeles bestämt påstå, att man icke vinner större kontroll, ifall pengarna utbetalas först efter åttonde månaden i stället för, som enligt de gamla bestämmelserna, efter sjunde månaden. Denna ändring kan ju medföra något litet minskade utgifter för staten, därför att staten får behålla pengarna litet längre och alltså kan få ränta på dem under denna korta tid, men det är nog tämligen betydelselöst.

Enligt min mening var alltså denna förändring av lagstiftningen omotiverad, och detta framhålles också i motionen, som talar å en stor oppositions vägnar. För egen del har jag mött en sådan opposition från kvinnor i mina bygder. En gammal erfaren sjukkaseman — som motionären är — har också för sin del förklarat, att den ifrågavarande bestämmelsen har väckt opposition, och han känner till förhållandena.

Jag har med vad jag nu sagt endast velat hålla vägen fri för mig för att, om jag skulle vara kvar i riksdagen, åter ta upp denna sak och eventuellt söka få den gamla bestämmelsen tillbaka. Nu skall jag emellertid inskränka mig till vad jag här yttrat.

I detta anförande instämde herr *Mäler*.

Fru **Johansson**: Herr talman! Jag kan fullkomligt instämma med herr Hage i att den ändring av förordningen, som skedde 1940, inte kan bli någon effektivare kontroll över hur moderskapspenningen användes. Jag hörde också till dem, som då gingo emot förslaget om en ändring.

Det har emellertid inte under den korta tid, som förflutit sedan denna änd-

Motion om ändrad lydelse av 6 § förordningen om moderskapspenning.

(Forts.)

ring vidtogs, kommit fram några omständigheter, som kunde föranleda att man just nu ånyo gjorde en ändring. Motionären har ju inte heller kunnat hitta något annat motiv än att han säger, att under havandeskapets sista månad har inte den blivande modern krafter till att sy på symaskin. Jag måste säga, att det är nog ändå mycket individuellt därvidlag. Det normala torde väl vara, att en blivande mor vid den tidpunkten orkar trampa en symaskin, i synnerhet om det inte gäller något mer krävande arbete än att sy de små plagg, det här gäller, som man kan få för det lilla belopp på 40 kronor, som betalas ut i förskott på moderskapspenningen. Många yrkesarbetande kvinnor få ju stå kvar vid sina maskiner ända till, jag höll på att säga sista timmen före förlossningen. Det är väl också ganska vanligt, att husmödrar på landet få sköta mjölkning och andra tunga sysslor ända till strax före barnets födelse utan att det göres något stort väsen därav. Jag tycker därför inte, att den motivering, som motionären kommit med, är riktigt hållbar.

Vidare ha vi ju mödrahjälpen. Sådan kan ju erhållas sex månader före förlossningen, och därigenom har modern möjlighet att få ett bidrag för detta ändamål.

Nu har ju också besparingskommittén varit inne på frågan om dessa hjälpformer och förordat en ändring. Det kan därför hända, att vi ganska snart få tillfälle att upptaga dessa förordningar till ny prövning och att det då kan ske en ändring på den punkt, som det här gäller.

På grundval av vad jag här sagt ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Fru Nordgren: Herr talman! Då vi sist behandlade denna fråga, hörde jag till dem, som uttryckte farhågor med anledning av den ändring av bestämmelserna, som då vidtogs. Jag hyser nämligen en annan mening än den fru Johanson här framfört. Det är en gammal god regel, att man under sista månaden av havandeskapet undviker att sätta sig vid symaskinen och arbeta. Säkert finns det många, som tåla detta, men alla göra det inte. Skall det vara någon mening med här ifrågavarande förskott, bör man därför inte få det de sista månaderna utan tidigare.

Det bärande skälet för den ändring som vidtogs var ju, att de, som uppbära både moderskapspenning och mödrahjälp i förskott, ofta förslösa moderskapspenningen till annat än vad den är ämnad. Men det kan man ju göra den sista månaden också, även om man inte får förskottet förrän då.

Jag skulle för min del, herr talman, anse det välbetänkt, om det bleve en sådan ändring att man finge rätt att uppbära förskott på moderskapspenningen något tidigare, så att syftet med förskottet bleve tillgodosett, något som nu inte är fallet. Som det nu är, kan man lika gärna låta bli att begära något förskott alls, och i stället antingen begagna sig av mödrahjälpen, om man är mycket behövande, eller också försöka reda sig själv så långt man kan. Men det finns alltid en grupp av mödrar, som draga sig för att begära mödrahjälp, fastän de ha det ganska knappt, och vilka på detta sätt kunna komma i en rätt svår situation; de kanske inte ha plagg i beredskap för att taga emot barnet i sådan ordning, som de skulle ha önskat, i synnerhet om de varit klena till hälsan under de sista månaderna av havandeskapet.

Tyvärr, herr talman, hörde jag inte vilket yrkande herr Hage hade — jag instämde bara i hans motivering — men jag förmodar att han yrkade på en återgång till de gamla bestämmelserna, och jag vill också ansluta mig till dem, som förorda detta.

Motion om ändrad lydelse av 6 § förordningen om moderskapspenning.
(Forts.)

Herr Jacobson: Herr talman! Det råder ingen tvekan om att för kvinnor som bo långt avlägset är den nuvarande tidsbestämmelsen icke tillfredsställande. Den som i likhet med undertecknad sett kvinnor resa tio à femton mil de sista dagarna, innan de fött barn, för att komma över denna moderskapspenning, den finner de nuvarande bestämmelserna fullkomligt upprörande.

Jag erinrar mig, att när vi under urtiman 1940 diskuterade denna sak i tredje särskilda utskottet, var fru Nordgren och flera andra av den uppfattningen, att det var fullständigt oriktigt att bifalla den av socialministern föreslagna ändringen. Men när det gällde att gå till omröstning, blev jag i utskottet ensam om min ståndpunkt. Det gläder mig därför mycket, att fru Nordgren nu kommit på bättre tankar.

Till fru Elsa Johansson vill jag säga, att jag tror, att denna tidsbestämmelse mycket väl passar i Norrköping, men den passar icke i obygdén.

Det är upprörande, att motståndet här kommit just från kvinnornas sida, och jag beklagar det. Det beror väl på okunnighet. Jag hoppas, att man får bättre förstånd med tiden.

Herr Hage: Herr talman! Jag vågade icke yrka bifall till reservationen och motionen, men efter de sympatiuttalanden, som nu gjorts från en del håll, skall jag direkt yrka bifall till motionen.

Jag skulle också vilja säga till fru Johansson, att när denna bestämmelse om de sju månaderna en gång i världen fastslogs, så låg dock bakom bestämmandet av denna tid en mycket grundlig utredning, där man säkerligen tagit hänsyn till en hel del synpunkter, som kunde anföras i denna fråga. Jag menar alltså, att bestämmelsen om sju månader är mera motiverad, därför att bakom den ligger en mycket grundligare utredning än den, som på sin tid kom till stånd, när bestämmelsen ändrades till att avse åtta månader.

Jag skall alltså be att få yrka bifall till motionen.

Fru Nordgren: Herr talman! Herr Jacobson talade om att jag nu hade kommit på bättre tankar; jag hade nämligen icke anslutit mig till den reservation som förelåg 1940. Men om jag icke missminner mig, innebar herr Jacobsons reservation då även, att barnavårdsnämnderna icke skulle få taga hand om moderskapspenningen för dem som uppbära moderskapspenning och mödranhjälp, och på denna punkt kunde jag icke följa honom. Den nu föreliggande motionen avser icke denna sak, utan där föreslås, att härvidlag gällande bestämmelser skola förbli oförändrade. I debatten 1940 framhöll jag, såvitt jag kan erinra mig, samma synpunkter som jag gjort mig till tolk för här i dag.

Herr Jacobson: Herr talman! Det är riktigt, att fru Nordgren 1940 var anhängare av mitt förslag i fråga om tidsbestämmelsen, men att hon icke ville vara med om förslaget beträffande kontrollen. Det är emellertid ganska otrevligt för barnavårdsnämnden, att den i det ena fallet skall ta hand om fru Anderssons pengarmen i det andra icke om fru Petterssons. Var skall man dra gränsen? Det är lika gålet med de nuvarande bestämmelserna i detta fall. Men ni kvinnor komma med tiden att få klart för eder, att även ifrågavarande bestämmelser äro oriktiga.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes

Motion om ändrad lydelse av 6 § förordningen om moderskapspenning.

(Forts.)

emellertid av herr Hage, i anledning varav efter given varsel följande vote-ringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upp- resning.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet hava röstat för ja- propositionen. Rösträkning begärdes likväl av herr Hage, vadan votering med- delst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 118 ja och 61 nej, var- jänte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 9.

Föredrogos vart efter annat andra lagutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av väckt motion angående ändringar i lagen om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område;

nr 6, i anledning av väckt motion om utredning angående bildande av in- tressentsammanslutningar inom byggnadsplaneområden m. m.; och

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1924 (nr 361) om samhällets barn- vård och ungdomsskydd (barnavårdslag).

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 10.

Herr statsrådet *Bagge* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 76, angående emottagande av ett donerat institut för forskning rörande cement och be- tong m. m.

Denna proposition bordlades.

§ 11.

Föredrogos vart efter annat jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggs- stat II till riksstaten för budgetåret 1941/42, i vad propositionen avser jord- bruksdepartementets verksamhetsområde;

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett till S:t Sigfrids sjukhus i Växjö upplåtet område;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för O. Dam- berg m. fl. från viss betalningsskyldighet; och

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för A. Vik- torsson från betalningsskyldighet till kronan på grund av virkesköp.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 12.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Interpellation.

Herr **Åqvist**, som anförde: Herr talman! Sedan sakkunniga för utredning angående den framtida organisationen av den centrala militära förvaltnings-tjänsten den 28 februari 1941 till chefen för försvarsdepartementet avgivit principbetänkande i ärendet har Kungl. Maj:t tillsatt 1941 års militära förvaltningsutredning för att fortsätta utredningen av frågor, som beröra den militära förvaltningstjänsten.

Av de för den senare utredningen lämnade direktiven framgår, att denna utredning delvis är beroende av den nyss avslutade 1941 års försvarsutredning samt vilken ställning överbefälhavaren och försvarsgrenscheferna enligt denna komma att intaga.

De anmärkningar, som under olika former framförts mot vissa delar av den militära förvaltningens skötsel i ekonomiskt avseende genom statens krisrevision, gör det givetvis synnerligen önskvärt, att de frågor som beröra den militära förvaltningen bli på ett rationellt sätt lösta och klarlagda så gott sig göra låter. Det är i detta sammanhang en icke oväsentlig synpunkt, att allmänheten har fullt förtroende för att de medel, som i form av skatter och lån ställas till de militära förvaltningsorganens disposition, även få den mest ändamålsenliga användning samt att slöseri med dessa medel icke i någon form äger rum. De stora uppoffringar, som allmänheten och speciellt arbetareklassen i dessa tider med på många områden inskränkt arbetstillgång få underkasta sig för att kunna betala sina skatter, göra ett dylikt krav på rationell användning av skattemedlen i hög grad berättigat.

Då det är av största vikt, att den militära förvaltningen åtnjuter allmänhetens förtroende, är det också önskvärt, att för allmänheten och riksdagen redogöres för vad som är gjort för att effektivisera den militära förvaltningen och vad som kan förväntas bli gjort i framtiden i form av rationaliseringar, förbättringar, kontroll, ansvar etc. Även om 1941 års militära förvaltningsutredning ännu pågår, bör det måhända med hänsyn till det stora belopp riksdagen redan nu får anslå till försvaret ej vara något hinder, att till riksdagens kännedom bringas, vad som har åtgjorts och kan förväntas bli gjort på den ekonomiska förvaltningens område och i övriga frågor som kunna anses ha samband därmed. Det vore önskvärt, att större offentlighet kunde ges åt dessa frågor, som ju ändock beröra områden som ej behöva hemligstämpas.

Med anledning av det anförda tillåter jag mig härmed till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet vördsamt rikta följande interpellation:

Är statsrådet beredd lämna upplysningar om vad som åtgjorts och vad som kan förväntas bli åtgjort på det tekniska och ekonomiska området av den militära förvaltningen?

Med hänsyn till de direktiv, som lämnats utredningen, vore det även önskvärt, om upplysningar kunde lämnas om hur den militära materialproduktionen kommer att bli ordnad, särskilt med hänsyn till flygvapnets behov.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 13.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 30, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av vissa anslag för försvarsändamål å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42.

§ 14.

Justerades protokollsutdrag.

§ 15.

Herr *Persson* i Stockholm avgav en av honom *m. fl.* undertecknad motion, nr 258, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 55, med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 1 mars 1940 (nr 117) rörande förbud mot befordran av vissa periodiska skrifter med statliga trafikmedel m. m.

Denna motion bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 12.15 e. m.

In fidem

Sune Norrman.

Lördagen den 28 februari.

Kl. 4 e. m.

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr andre vice tal-
mannen.

§ 1.

Herr statsrådet *Bergquist* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

- nr 75, angående stat för luftfartsfonden för budgetåret 1942/43;
- nr 78, angående anvisande å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 av anslag till reparation m. m.;
- nr 79, angående ändrade grunder för långtidstillägg åt vissa värnpliktiga;
- nr 80, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 december 1939 (nr 934) om tjänsteplikt, m. m.;
- nr 82, angående vissa ändringar av bestämmelserna rörande rekreationsresor för personal vid försvarsväsendet med tjänstgöringsort i Boden m. m.;
- nr 83, angående anslag till viss godsvagnsutrustning för statens järnvägar;
- nr 84, med förslag till förordning om fortsatt uppskov med ikraftträdandet av föreskriven skatt å motorsprit;
- nr 85, med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa m. m.;
- nr 86, angående beredande av sjukvård i Sverige åt barn från Finland; och
- nr 87, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av utsökningslagen, m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 2.

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott propositionerna:

- nr 42, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 11 juni 1918 (nr 375) angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall;
- nr 51, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 16 februari 1934 (nr 19) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.;
- nr 56, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 1 november 1940 (nr 924) med särskilda bestämmelser angående patent vid krig eller krigsfara m. m.;
- nr 57, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 1 november 1940 (nr 925) med särskilda bestämmelser angående förmyndarskap, godmanskap och boutredning vid krig eller krigsfara m. m.;
- nr 58, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 8 november 1940 (nr 926) med särskilda bestämmelser angående bolag, föreningar, sparbanker, vissa andra inrättningar och samfälligheter samt stiftelser vid krig eller krigsfara m. m.; och

nr 59, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 31 maj 1940 (nr 473) om förbud i vissa fall mot beviljande av kvarstad eller skingringsförbud;

till statsutskottet propositionen, nr 76, angående emottagande av ett donerat institut för forskning rörande cement och betong m. m.; samt

till jordbruksutskottet propositionen, nr 77, med förslag till förordning angående ändring av 1, 3 och 5 §§ förordningen den 27 juni 1930 (nr 247) om utrotande av nötbromsen.

§ 3.

Föredrogs och remitterades till behandling av lagutskott den på bordet lig-
gande motionen nr 258 av herr *Persson* i Stockholm *m. fl.*

§ 4.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1942/43 under riksstatsens tionde huvudtitel, avseende anslagen inom handelsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckt motion;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående återbetalande till postbiträdet Laila Aurora Gustafsson, född Andreasson, av viss del av till postverket inlevererat penningbelopp;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv för statens järnvägars räkning av aktier i aktiebolaget svenska godsbilcentraler m. fl. bolag;

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1942/43 till elektriska lokomotiv;

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avhändande av vissa kronan tillhöriga fastigheter och vägmarksandelar;

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till ändringsarbeten i fastigheten nr 4 i kvarteret Kungl. Trädgården i Stockholm;

nr 34, i anledning av väckt motion om anslag till ombyggnad och modernisering av tjänstebostäderna vid statens järnvägar;

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande kapitalinvestering för budgetåret 1942/43 i statens allmänna fastighetsfond, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt giltighet för förskottsstaten för försvarsväsendet, m. m.;

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av kronan tillhörigt område i Halmstad; och

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för H. G. Persson m. fl. från ersättningsskyldighet m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om rätt att använda obligationer med 3 procent ränta tillhörande svenska statens tredje försvarslån såsom betalningsmedel vid erläggande av arvsskatt; och

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av vissa postavgifter m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om jämkning av arrendeavtal i vissa fall, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 2, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående grunder för lindring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av kronans jordbruksegendomar, dels ock i ämnet väckta motioner; och

nr 3, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående lindring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av ecklesiastik jord, dels ock i ämnet väckta motioner;

särskilda utskottets memorial, nr 1, angående ersättning till kanslipersonalen hos särskilda utskottet; samt

andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion angående avskaffande av sinnessjukläkares anmälningsskyldighet till pastorsämbete rörande sinnessjuk eller sinnesslö.

§ 5.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 31, i anledning av väckt motion om utredning angående bildande av intressentsammanslutningar inom byggnadsplaneområden m. m.; och

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1924 (nr 361) om samhällets barnavård och ungdomsskydd (barnavårdslag).

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

§ 7.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

Herrar *Lif* och *Jonsson* i Skutskär, nr 259, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 44, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 4 § lagen den 17 juni 1938 (nr 287) om semester;

herr *Mattsson m. fl.*, nr 260, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 60, med förslag till lag om dyrtidstillägg under första halvåret 1942 å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag, m. m.; samt

herr *Nilsson* i Göingegården *m. fl.*, nr 261, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 60.

Dessa motioner bordlades.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Liedberg* under 9 dagar från och med den 27 innevarande februari.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.12 e. m.

In fidem
Sune Norrman.